

D A 264567

VNOOVE

ZARJE

EMJE

Letnik I.

Veliki traven 1948

štev. 6.

NAŠE PRICE

(Za tretjo obletnico mučeništva naših bratov).

Dvigni se sij iz grobov,
 dvigni se v zarjo nebes;
 dvigni se krik teles,
 prezgodaj potopanih,
 dvigni se krik krivic,
 brezdenjih, neizmernih;
 zgrnite, naše gore, resnico
 resnico iz svojih skalnih prs,
 z ostrino grebenov režite
 nenehno v globino sinjine,
 za večno pričajte med nebom
 in z grobovi ranjenja sreča domovine,
 kako so ljubili Boga in pravico,
 naši bratje, zdaj v zarji neumrljivi,
 naš ponos ... oni ... večno živi
 ... naši mučenci.

OSEBNOST katol. kova

Anglešč Chesterton je dejal krátko, jedrnató in pomembno: "Evropa mora nazaj k veri ali pa bo propadla". Herman Bahr se je pa izjavil: "Najorsj moramo zopet postati kristjani, da bomo lahko ljudje".

Oba moža sta s svojimi izjavami zadela pobelj točno na glavo. Evropa se mora zopet potruditi nazaj k veri, postati moramo zopet kristjani. Toda celi, živi kristjani, z eno besedo, krščanske osebnosti katoliškega kova. In če ne bomo sami iz lastne inicijative tega storili, nas bo boljševizem k temu prisilil. Bog nas bo z železno ali ruskega komunizma naredil take, kakšni naj bi bili: človek in kristjan **v enem**. Boljševizem silí v Evropo kot kirurgov nož v bolniško rano, kot ogenj, da loči svinec od zlata, kot velik val, ki vse poplavi. Kaj naj temu valu postavimo v bran? Morda degenerirano krščanstvo? Ne vroče ne mrzlo! Rušeč zid, polovično vero? Krščanstvo, ki se zadovolji z dvougljivimi idejami, ki obstoji samo v občutkih, ki se giblje samoliz navad, brez notranjega sodelovanja, brez oanja in vdušenja in prepričanja? Nel! Utvara pobeljenega krščanstva bo odbita. Kar je bilo zanj zunanost nima obstoja. Pri tem velikem duševnem pretresu bo zanj zunanja veličina padla, samo bistveno bo ostalo. Udobnim kristjanom bo odvzet naslonjč in blazine, podpore jim bodo razbite in berglje odvzete in stati bodo morali na lastnih nogah in se postaviti v boj. Boljševik izziva kristjana kot Goljat Davida.

Sedaj je treba z obema nogama stati na realnosti vere, če ne, sunka ne bomo prenesli. Če izubino ravnotežje lahko zapadeno pesimizmu ali strahopetnosti ali in izdaji. Božje Vsevednost je vedno uporabila vzhodne narode, da je z njimi pregnala kristjane iz lenobe in jih opomnila na svoje globoke vrednosti in moči, da so zopet utelesili krščanski ideal. V prvi vrsti moramo opustiti dve stvari: napačen ideal in napačno upanje.

(Iz "Schilfweche").

.....
 Gorje narodu, če ugasne v njegoví mladini sveti ogenj vere, idealov, pripravljenosti za žrtve in vdanost. (Papež Pij XII.)

bodi MOŽ

Bodi mož! Imeš zdrav razum. Bog ti je dal tudi bistro pamet. Zato misli vedno tudi s svojo glavo! Ne pusti, da drugi mislijo mesto tebe, ne dovoli, da ti drugi vsiljujejo svojo "nezmotljivo" prepričanje. Tudi ti si, ali pa če boš prizadet! Ne bodi slepa, ki slepo plava s tokom časa, s tokom mase, karveč inej pogum povedati svoje misel, svoje prepričanje vsakemu v obraz. Ne boj se! Če je ideja, za katero goriš, prava, potem pojdi za njo čez drn in strn, ne oziraje se, kaj bodo rekli "oni". Ne boj se zamehovanja in smešenja. Omalovečevanje, smešenje in grožnje so orožje ljudi, ki so bitko že izgubili, ki so doigrali svojo vlogo. Le slabiči vsemu temu podležejo. Ti pa bodi mož! Borben, vztrajan in pripravljen na žrtve. Velike ideje se uveljavijo le po velikih osebnih žrtvah onih, ki jim zvesto služijo.

Td.

Poslavljajo se...

Bili so sami mladi fantje, veseli, polni življenja. Od daleč so se mi zdeli njihovi obrazi vedri, nasmejani. Govorili so glasno, da sem slišal in razumel vsako besedo.

"Samo da je konec! je izpregovoril mlad fant z veselim obrazom. "Da, konec tega trpljenja, potikanja in teh črnih senc, ki te spremljajo povsod, kamorkoli se obrneš. - Sit sem tega in zahotelo se mi je življenja. Zato sem se napotil. Tam daleč onkraj teh črnih, zverženih in sovražnih senc, tam, kjer vse drugače sijajo sonce, tam bomo našli domovino, srečo, veselje in kruha"... je govoril mladec z velikimi, sanjavimi, v daljavo strmočimi očmi. Vzdignil je desnico in zamahnil z njo: "Tamke"... Še je hotel nekaj povedati, toda v tistem hipu je utihnil, kakor da se je izgubil v črnih, sovražnih sencah, ker ni mogel najti svetlobe.

Ko sem prišel bliže in pogledal prvega v obličje, sem mu bral v očeh prikrito bol, ki mu je razjedala dušo. Tudi drugi mladenič. z velikimi, sanjavimi očmi, ki je iskal v temnih sencah svetlobe in je ni našel, je povsod našel oči. Kamorkoli sem pogledal, povsod zakrbljeni, otožni obrazi. Tudi govorili več niso. In če tudi je kdo izpregovoril, je bila beseda trpka kakor brinjeva jagoda... Za slišereno besedo, izgovorjeno v tistem trenutku, sem čutil z vso silo zadržano in prikrto bolečino...

Videli sem, kako so se plaho ozirali na cesto, ki je ležala dolga in pušča pred njimi ter se izgubljala v vedno temnejših sencah v daljavi...

Sklonil se je prvi in popral culo. Ko jo je vzdignil in oprtal na rama, je klonil in njegov obraz je bil kakor obraz starca s topimi, solzavimi očmi...

"Ta zbogom!" je pristopil in mi ponudil roko.

"Zbogom!" sem mu stisnil desnico. Čutil sem, kako se mu je tresla. Prišel je še drugi, nato tretji in četrti. Po vrsti sem jim stiskal roke:

"Zbogom!... Zbogom!... Zbogom!..."

In so šli... Drug za drugim, globoko sklonjeni, s težkimi, trudnimi koraki...

Tako se poslavlja mladi slovenski fantje in odhajajo na dolgo, neveselo pot iskat domovino, srečo in kruha.

In vselej kadar gledam za njimi, mi je duša polna bridkosti in srce s strahom vprašuje:

"Bratje! Ali se ne boste izrabili v teh temnih, mrzlih sencah? Boste li našli domovino, srečo, kruha?..."

l-n-

+++++

Kristjani, ki ne darujejo potrebnim, so grozovitejši kakor zverine, ki mirno iščejo krme na paši in si je ne odjedajo.
(Sv. Bazilij).

+++++

MOŽ BOŽJE VOLJE

(Dr. Lambert Ehrlich).

ne 26. maja poteče šest let, odkar se je pred vrati Cirilovega akademskega doma v Ljubljani zgrudil univerzitetni profesor dr. Lambert Ehrlich, smrtno zadet od krogle komunističnih morilcev. Padel je kot žrtev bratovske slepote in tujčeve krivice. Njegov korak se je ustavil, ko se je vračal s poslednje božje poti, katero je vsako jutro romal za slovenski narod. Ko so njegove umirajoče oči zrle tja, kjer sta on in njegovo ljudstvo dozdej našla edino svobodo - v nebo - je bil prepričan, da bo ta njegova največja žrtev nekoč slovenskemu ljudstvu v korist in blagoslov. Tudi v tej, zanj največji žrtvi je videl kakor vedna voljo božjo. Z mučeniško krvjo je podpisal vero v zmago Pravice in izpričal svojo veliko ljubezen do Resnice za katero je neustrašeno boril. Izpričal pa je tudi neomajno vero v vstajenje slovenskega naroda, za katerega je tako nesebično delal. Vzgled in duhovna dedščina pok. Lamberta Ehrlicha sta last vsega slovenskega naroda.

Naj naslednje vrstice, ki jih je 1. 1946 priobčil list "Znamenje ob poti" v nas na novo vzbudijo spoštovanje do tega velikega moža, odločnega borca proti največjemu zlu, naše dobe - proti komunizmu.

"Bilo nas je pet in stali smo na koncu svoje žalostne, fantastičnim onemoglim sanjam podobne poti; stali na koncu svojega obupa. Bila je pot na dno noči. Na obzorju, vrh krvavečega morja je pred nami gorel umirajoči dan, za nami je gorela demovina, mladost, preteklost, vse. Bilo je pod večer 14. aprila 1941. in od nekdanje države je bilo svobodnega skoraj samo še tisto malo prostora, kar ga je to uro zajemalo tope, trudno oko: zverženi Kotorski zaliv s svojo malom. arno vodo, nad njim pa od božje roke in od bomb razsekani črnogorski ostareli grebeni. A še to prgišče svobode so zdaj že od vseh strani naskakovali mračni oblaki, ki so jih zdaj pa zdaj prebadali bliski - kakor je bolečina nam prebadala srea.

Na ta tesni prostor se je tisto uro zgostila vsa strahotna dramatika poloma, podobna neizogibnemu, usodnemu finalu shakespearevske drame: vojske brez cilja in brez povelja svojemu koncu nasproti bežeče; tisoči krivih in nedolžnih, ki se peš, na vozilih ali pa samo še na svojih željeh drveli sem, oklepajoč se norega, praznega upa, da jih tukaj čaka nekak čarovni rešilni brod; na koncu zaliva prèvijajoči se plameni, ki so žrli ostanke tiste mornarice, kar je je ušlo uničenju izpod neba; po vseh prepadih, nad katerimi se vijejo divje, strmoglave ceste sem, razbiti stroji, mrtva živina, razmesarjeni ljudje; po vodi sem in tje kako plavajoče truplo začrnele polti in s pošastnimi smrtnimi očmi, očitajoče in preklinjajoče strmečimi v prazno; gneča ljudi in spopad strasti, ki se razvežejo tedaj, ko slehernik postane splašena žival in misli samo nase, nič več na bližnjega, na ideal, na karkoli izven sebe.

Zdelo se je, da smo samo še nezavedne, nebogljene sestavine tega konca, čez katerega bo zdaj zdaj padel zastor poslednjega uničenja. Nič nas ni moglo več pretresti, zanimati ali predramiti,

nobena groza in nobena svetloba. Zdrznili smo se samo še ob kakem hrumu, ki se je izgubil sem izpod neba. Bolj iz naveličane navade kakor iz kake vere smo se tedaj ozrli na južno, v oblakih in prvi noči izginjajoče nebo; morda pa le prihajajo obljubljeni in še bolj pričakovani letala, ki so pred dolgimi urami izginila na ono stran.

Odnosla naj bi nas bila v svobodo, v boj in bodočnost, kakor so v začetku popoldneva odnesla tiste, ki so dvajset let režirali ta žalostni, nezasluženi konec domovine.

Čim dalje smo čakali in čim bolj neizogibno so nas od vseh strani stiskale sence, tem neizprosneje se je širil in globil prepad med nami in onimi, ki so ušli z letali. Zdaj nas ni ločilo več samo vedno bolj rezko razočaranje nad dvajsetimi leti vere v sto utvar, katerih sebični oznanjevalci so bili leteči begunci: Tudi ni med nami in njimi bila najvišji plot poslednja v vrsti tolikih prevar - tista, katero so tve-

gali še zadnji trenutek, ko so nas z jalovo pretvezo pustili sredi zdolgočenega kraškega polja ter navzlic vsem obljubam in načrtom sami odhiteli do zakrinkanih železnih ptičev, da ne bi imeli niti priča pri odhodu, kaj šele spremljevalcev pri poletu na nove prigode in nove kupčije s krvjo in usodo domovine. Med nas in nje je to uro legalo nekaj še vse bolj nepremostljivega kakor je razočarana vera in bolečina zaradi prevar - tista neskončna razdalja, ki je nepopravljivo zazevala med preteklostjo in bodočnostjo.

To spoznanje je bilo hladno in stekleno ter nas je tiste trenutke bolj ubijalo, kakor pa nam dajalo mirne zavesti, ki jo človek čuti, kadar potegne nepreklicno črto pod del svojega življenja ali pod kos zgodovine. Bilo je del tistega splošnega občutka o koncu vsega, ki mu nismo mogli več uiti. Nismo videli drugega, kakor vsa pota zaprta pred sabo in apokaliptične privide sužnosti za sabo. Vsa bolečina in obup si nista znala in mogla dobiti izraza drugače kakor v vprašanju;

"Kdo je kriv"?

Dasi smo tako kot še nikoli čutili, da smo v tem viharju sami in samo nase, na to petorico navezani, smo vendar postajali drug drugemu v breme. Kakor po dogovoru smo stopili vsak v svojo stran, da bi bil vsakdo s svojimi mislimi, s svojo usodo in bolečino sam. Ne vem, kako dolgo smo bili tako, a na lepem je mrak in molk okoli mene pretrgal zvonek, svetel, miren glas:

"Čemu tako? Božja volja je, da smo tukaj in da nismo mogli ven. Namenjene so nam druge, morda večje reči, kakor je emigracija. Storili smo vse, kar je bilo v človeških močeh, da bi se rešili. Božja volja je hotela imeti prav nas za priče tega konca, sramote in majhnosti. Nečesa je konec, a mi in tisti, ki na nas čakajo, ne moremo živeti od tega. Treba je spet začeti, zakaj božja volja je, da se življenje vsak trenutek znova začneja. Življenje in zgodovina se nikdar ne ustavita, in mi ju moramo ustvarjati, ker je taka božja volja!"

Ni se bilo treba ozreti, da je človek vedel, od koga prihaja ta prepričani, verujoči glas. Samo eden med nami je bil to uro takega sposoben, - on, sloki, dognan, čudovito umerjeni in čudoviti duhovnik s srebrno glavo, zlato dušo ter jekleno voljo in vero; z očmi, ki so vedno zrle čez sedanost in čez ljudi, dasi je bil sam zmerom tako živo pričujoč v času in življenju kakor malokdo. To je bil dr. LAMBERT EHRLICH. Ta večer je bil na videz prav tak kakor po navadi. A ker je bil s svojo vero in prepričanjem, s svojo trdnostjo in neomajno voljo, da začne življenje znova zdaj, takoj, pri priči, ker je taka božja volja; ker je bil ta ognjeni večer in sredi podirajočega se sveta z vsem tem tako sam in edini, je bil v resnici povsem nekaj drugega, kakor smo bili sicer o njem navajeni misliti. So trenutki v življenju, ko ljudje nehajo biti ljudje in postanejo več kot to: simboli. Simboli vere, ideje, veličine, česar kolimkar je med ljudmi in izven časa.

Tiste trenutke tudi on ni bil več tisti skromni, nevsiljivi duhovnik, ki smo ga poznali izpred oltarja, iz pridig, iz knjig, iz govorov, iz organizacij, iz sto področij njegovega dela. Bil je simbol: mož božje volje, njen spoznovalec, ne le eznanjevalec, ki je tisto, kar je učil tudi živel. Ob sto tisoč prilikah sem iz sto tisoč ust slišal besede o božji volji. Nikoli se mi ni zdelo, da bi bila kaj drugega kakor beseda, za katero si je malokdo kaj mislil, kaj šele, da bi vanjo verjel.

Ta večer pa, izgovorjena v samotni ognjene groze, ko je z nas padlo vse, kar nam je bilo pred kratkim življenje, sreča, vrednota, morda vzor - ta večer ni beseda o božji volji bila več le beseda. Bila je resnica.

Če bi ne bilo tako, kako bi se potem v človeku tedaj, ko je tisti glas ob njem utihnil, začela skozi ves obup, temo, bridkost in trudnost počasi, pa zmagovito prebijati v zavest svetla, bolj in bolj omamna misel, da bo po dolgi, dolgi noči jutri spet nov, preroben dan zanj, za domovino, za svet..."

Tak je bil Lambert Ehrlich - mož božje volje.

MRTVI

živim

(Umorjenim bratom v spomin).

Pomlad smo začutili v naše grobe,
pognal se je sok v leščevje in smreke,
čepprav nam žica roke gnile veže,
so nekam lažje nam postale veke.

Kako smo umirali, morda že veste?
Bil je večer, zahod v krvavi peni,
Ko mesec vstal nad Rogom je za pričo,
so curki brizgnili skoz noč ognjeni.

Med resje padali smo kakor snopi,
z rokami grebli kakor k tlom pribiti.
Ko mesec je presvetlil zadnje krošnje,
smo bili z zlatom in s krvjo obliti.

Brez sveče, križa in brez rože,
naš dom samotno je grobišče.
V nočeh, ko veter gospodari,
nas komaj zver za hip obišče.

Na jesen je zasulo listje
grobove naše, skrilo kamen,
čez nas so tekle kalne vode,
ugasnile poslednji plamen.

Mirno pričakali smo zimo,
snega namedlo je v kotlino,
prišla sta z burjo mraz in tema,
a nas ni zeblo sem v globino.

Ležali vdano smo v pusti,
počasi gnili in trohneli,
dokler vetrovi nam od juga,
odeje bele niso vzeli.

A zdaj smo kot bolni od vonjav,
rasto nad nami vetrnice,
V nočeh, ki mlačne so postale,
lete čez nas selilke - ptice.

Vse vrača se nazaj v domove,
Telovo stopa že na duri,
vi boste v cerkvah pri molitvah,
le nas ne bo pri sveti uri.

Noge strohnele so v kolenih,
odgnile roke so nam v rami.
Prešlo poletje bo in jesen,
a mi še bomo vedno sami.

Ko bomo v prst se spremenili,
in tla zgnojili naše hoste,
ko bomo z zemljo kakor eno,
takrat nas morda našli boste.

Z ljubeznijo nas vse zberite,
požegnajte in pokopljite,
tako bi radi počivali
med vami in pri cerkvi spali.

Pri veri rešitev

Pogled na sedanji svet nam kaže nepopisno zmešnjavo in podivjanje, v katero je zašla svetovna politika zaradi brezumja, da more država živeti in prospevati brez Boga. Da je tudi politični problem narodov na svojem najglobljem dnu verski in cerkven, to je zaključek vseh mojih **zaključkov**. Razduhovljen, zmaterializirani, na glavo postavljeni, razkristjanjeni človek je, ki je prinesel na svet ta kaos, v katerem smo. Prišli smo v razdobje v človeški kulturi, ko krščanstvo ni več zasebna zadeva ali stvar posameznika, ampak ko mora kulturno človeštvo spoznati, da je rešitev pred kolektivno poživinjenostjo le v resnici križa. Le v skrivnosti božje žrtve, more samouničenje Evrope najti svoj konec. "Ego sum vita - Jaz sem življenje". Kristus je ustanovitelj držav, Kristus je organizator. Izven Njega je desorganizacija, nered. Kdor z menoj ne zbira, raztresa. - Foerster. -

++++
Ne obrekuj, ne opravljaj, ne kradi, velja za vse ljudi brez izjeme, ne samo za nekatere.

++++

Strti cvetovi

Kako težko nam je v duši tedaj, ko zagrnejo jasno pomladno nebo črni, grozeči oblaki, ki se podijo v strašnem viharju. Tiho zajokajo cvetke na zeleni poljani. Vrhovi cvetočega drevja se sklonijo do tal. Silen vihar divja preko cvetja - preko pomladi. Sleherno oko se ustavi po končanem viharju na uničeni mladosti. Kako strašen pogled! Belo cvetje in odlomljene mladike ležijo na tleh. V njih ni več življenja, da bi znova vstale in cvetele. Umrli - strti cvetovi...

Prav tako se sedaj mi Slovenci oziramo po dolgi in strašni vojni na uničene cvetove slovenskega naroda.

Dolga bratomorna vojna je zadala našemu narodnemu telesu velike rane. Zahtevala je tisoče in tisoče mladih slovenskih življenj, na tisoče zvestih sinov in hčera se je podalo na begunsko pot, da ohranijo čiste tradicije in izročila slovenskega naroda.

Bolosten je pogled na uničene cvetove. Strašne so njihove zgodbe, zapečatenes s čisto krvjo.

Storili so svojo dolžnost pred Bogom, narodom in novim rodom. Zavedali so se, da je slovenski narod rasel na grobovih strtih src narodnih herojev, zato se tudi sami niso bali ne trpljenja in ne smrti za rešitev slovenskega naroda.

Zavedali so se velike resnice; če je bilo za rešenje človeštva potrebno, da je sam Sin božji daroval največjo žrtev, daroval samega sebe, da je prav tako za rešenje naroda potrebno neko, od božje previdnosti določeno število njegovih sinov, ki bodo samega sebe darovali za njegovo zopetno vstajenje.

in sedaj, ko praznujemo triletnico velike tragedije slovenskega naroda, začetek njegovega križevega pota, in ko stojimo v duhu ob grobovih tolikih naših bratov, ob uničenih cvetovih našega naroda preko katerih je divjal boj in smrtna žetev, nam misli nehote uideje na vso krvavo zgodovino našega rodu, ki je moral dati za Boga in za dom toliko svojih najboljših sinov.

Mi pa, kot sinovi izkrvavelega naroda, gledamo danes, po treh letih trpljenja, pogumno v bodočnost in se s spoštovanjem oziramo v preteklost! Zavedamo se, da je kri, ki je bila prelita, pred Bogom odkupna cena za dolgove, ki jih ima pred večno Pravico naš narod.

Z mrtvimi junaki hvalimo Boga, ki spreminja našo domovino v tisočkrat posvečen oltar in polaga nanjo relikvije junakov in mučencev, na katerem se bo darovala odrešujoča daritev za naš narod.

Ob tej obletnici pa prisluhnimo besedam in prošnjam tisočernih pomorjenih, ki so narodu služili, in tisočernih živih, v katerih je volja do narodovega vstajenja, namreč, da povemo svetu glasno, da naš narod noče umreti!

Mrtvim junakom večna slava!

Dragomir.

POSLEDINI

V.

Že tri dni se je boril Jože s smrtjo. Včasih se je za trenutek vzdramil kakor iz težkih sanj ter je zastokal bolešno, komaj slišno. Obraz mu je bil upadel in črni krogi so se mu začrtali okrog globokih vdrtih oči. Ustnice, modre kakor nezrele brinjeve jagode, so mu včasih zatrepetale in desnica, ki mu je ležala na odeji, se je zganila...

Ob nje ovem vzglavju je sedela Ružičeva Kristina. Tista za katero je gorelo njegovo umirajoče srce... Tudi ona je prišla že pred enim mesecem v bolnico. Operacijo je srečno prestala in že se je veselila zopet svobode izven teh po zdravilih smrdečih prostorov.

Posobno si je želela, da bi ga zopet srečala. Njega, ki jo je ogovoril po slovensko, v besedi, ki jo je učila mati, takrat, ko je kakor izgubljena tavela v tujini, med tujimi, nepoznanimi ljudmi in ni imela človeka, ki bi jo razumel, kateremu bi lahko zaupala svojo bol. In ravno takrat, ko je že toliko okrevala, da bi lahko zapustila ta krat trpljenja, sta se njuni poti zopet križali. Namesto zdravega, veselega kakor takrat, ko sta se prvič srečala, ga je našla priklenjenega na bolniško posteljo. Tisti trenutek je spoznala, da to srečanje ni srečanje s človekom, ki ga samo pozna, ampak srečanje s človekom, ki ga ljubi. In zato se ji je v grozni boli skrčilo srce.

Prosila je zdravnika, da bi lahko ostala pri njem. Sprava ji mož ni dovolil. Ko pa je videl njene velike proseče oči, ki so izražale globoko žalost, se je vdal. Ostala je pri njem. Bedela je nad njim kakor mati nad otrokom. Ker še ni bila popolnoma zdrava, jo je včasih obšla slabost. Toda ta o j jo je minila, ko mu je pogledala v upadlo obličje. Nobeden njegov gib ji ni ušel. Njeno srce je trepetalo v pričakovanju in strahu. "Kaj, če bo le umrl?" Nenadoma, nepričakovano se ji je ukradla ta misel v srce. Vztrepetala je in planila po koncu, se sklonila nadenj, kakor bi ga hotela braniti pred nečim strašnim.

"Ne bo umrl!... Ne sme umreti!" ji je kričalo srce... In kakor bi čutil njen dih, se je za hip zavedel. Trudno je odprl oči in jo začudeno pogledal. Njegove oči so strmele kakor iz groba in pogled je bil truden kakor pogled starca. Zazdelo se ji je, da so za hip zagorele v čudnem veselju in usta so se zganila. Toda zopet je zaprl oči in čez obraz mu je legla senca. Usta, ki so se hotela nasmehniti, so se stisnila v trpki boli... V tistem trenutku je bil njegov obraz poln trpljenja, razoran, čudno bel in nobena mišica ni vztrepetala.

"Jože! Ne, saj ne smeš umreti!" je zastokala Kristina. Sklonila se je nadenj in sama ni vedela kdaj so se njena usta dotaknila nje ovih.

X X X X X X

Četrty dan dopoldne so ga dali v sveto olje, in popoldne je ugasnil, ne da bi se zavedel. Ko so ga prenesli v bolniško

mrtvašnico, je Kristina prižgala svečo ter jo postavila ob njegovem vzglavju. Plamen je zatrepetal in obsvetil njegovo obličje, ki je še v smrti izražalo vso tisto bol in hropenjenje, ki mu je umrlo v srcu.

Nihče ga ni prašel kropit. Samo Kristina je naredila križ s pušpanovo vejico čez njegov obraz. In kapljica blagoslovljene vode se je zableščala v medlem svitu sveče na njegovem licu. Kakor solza...

Tudi Kristina je zajokala: "S teboj je umrla tudi moja ljubezen za vse drugo na svetu. Tebi sem ljubila in nikogar več..." Ko se je izjokala, je bilo njeno obličje otožno, toda vsaka poteza je pričala o odločitvi. "Tako Jože! Zdaj bom živela samo še zate!" Toda Jože je ni slišal. Ležal je mirno in njegov obraz je bil čudno bel...

Kristina je poltiho molila: "Bog mu bodi milostljiv sodnik. Usmili se o Gospod svojega služabnika! Amen!"

+ + + + +

Flegarjeva mati je za silo okrevala po težki bolezni, ko je dobila poročilo, da je Jože odšel za svojimi brati tja, kjer ni solz in gorja. Strašen je bil ta nepričakovani udarec za ubogo mater. Toda strl je ni! Samo še bolj se je sključila pod novim udarcem, obraz se ji je še bolj postaral in trpljenje ji je začrtalo novo brazdo v razorano obličje...

Veliko prenese materino srce! Raniš ga lahko, ubiti pa ga ne moreš...

(Konec).

ZA VSAKO PED ZEMLJE

Božno smo pregledali borbo slovenskega naroda za obstanek do časa, ko se je pričela katoliška protireformacija, in je izšla prva tiskana slovenska knjiga. Preskočimo sedaj nekaj stoletij, pa se ustavimo ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja.

Revolucionarno leto 1848 je razgibalo tudi Slovence, ki so zahtevali Zedinjeno Slovenijo. V vedno bolj prebujajoči se slovenski narodni zavesti, je nemštvo videlo veliko nevarnost za svoje, doslej neomejeno gospodstvo. Velenemska struja, ki je imela skoraj neomejen vpliv v bivši avstro-ogrski državi, je hotela napraviti avstrijski del države popolnoma nemški. Slovenci naj bi po njihovih računih utonili v nemškem morju. Ne le Hitler, marveč že njegovi avstrijski predniki so zamislili idejo: Ena država, en narod z nemškim občevelnim jezikom. Enakopravnost je bila le na papirju. V praksi je ni bilo. Slovenci so bili narod druge vrste. Višja državna mesta so bila dostopna le Nemcem, slovenski človek je imel le podrejeno vlogo. Mesta in trgi so bili oporašča nemštva. Vsa industrija in razna druga podjetja so bila v nemških rokah - uradniki in ostali nameščenci, pa tudi manjši obrtniki in trgovci so

bili gospodarsko odvisni od nemškega velekapitala. Pojavilo se je stremljenje po nemškem mostu do Adrije - seveda preko slovenske zemlje.

Na Kranjskem, ki je bila narodnostno enotna dežela, je slovenski narodni prepoved napredoval z veliko naglico; nemštvo se temu ni moglo ustavljati. Bolj počasi pa je šlo na Stajerskem in Koroškem. Tukaj pa se je bil neizprosni boj za vsako ped zemlje in za vsakega slovenskega človeka.

Za utrditev in razširitev nemštva so Nemci osnovali "Südmarko" in "Schulverein". Obe velenemški organizaciji sta dobivali velike podpore iz Rajha. Namen "Südmarke" je bil kupovati obmejna slovenska posestva in na njih naseljevati Nemce. Ti naseljenci so bili po večini iz Rajha in skoro sami protestanti. "Schulverein" pa je ustanavljal po slovenskih mestih in trgih nemške šole s pomembnejšimi nameni. Z vsemi sredstvi: s podkupovanjem, obljubami, pa tudi z grožnjami so hoteli obmejne Slovence ukloniti. Zlasti naša severna meja je bila ogrožena. Središče srditega boja med slovenstvom in nemštvom je bil obmejni St. Ilj v Slov. goricah. Tu so Nemci in njihovi zavezniki - domači odpadniki - osredotočili vse sile, da dobijo to važno obmejno postojanko v svoje roke. Kupovali so gospodarsko slaba, zadolžena slovenska posestva, jih celo preplačevali in na njih naseljevali Nemce iz Rajha, ki so si tam postavili tudi svojo luteransko molilnico. Z denarjem so podkupovali slovenske stariše, da bi pošiljali svoje otroke v schulvereinske šole. Pa v svojem peklenskem načrtu niso uspeli. St. Ilj v Slov. goricah je postal obmejni slovenski Termopile, in sedaj že pokojni župnik Evald Vračko - obmejni St. Iljski lev, ki je branil slovensko zemljo in slovenske ljudi pred potujčevanjem. Prišlo je večkrat do srditih bojov in spopadov, tako napr. 1.1906 ob blagoslovitvi "Slovenskega doma" v St. Ilju, ko je nahujskana, in iz raznih nemčurških mest in trgov pripeljana drhal s kamenjem napadla došle slovenske goste. Do prav takega spopada je prišlo 1.1908. tudi v Ptuj, čigar dogodki so imeli svoj odmev tudi v Ljubljani, kjer sta ob prilikah demonstracij bila od vojaštva ustreljena Lunder in Adamič.

Nevenljive zasluge so si v tem boju za duše in zemljo obmejnih Slovencev stekle katoliške prosvetne organizacije, zlasti Mladeniške zveze. Ustanovitelj Mladeniških zvez je bil vnati kaplan Franc Sal. Gomilšek. Imena: Evald Vračko, F. S. Gomilšek, dr. Anton Korošec, dr. Josip Hohnjec, dr. Franc Kovačič, dr. Anton Jerovšek, dr. Karl Verstovšek in Franjo Žebot ostanejo za vedno zapisana v analih zgodovine, za ohranitev obmejnega stajerskega ozemlja materi Sloveniji. V Mladeniških Zvezah so se bili izšolali možje in fantje, ki so pozneje izvajali odlučilne boje z nasilnim nemštvom. Iz Mladeniških zvez je izšel tudi poznejši minister za kmetijstvo Ivan Rožkar. Sprtni organizaciji obmejnih narodnih voditeljev, zlasti dr. Korošcu, Žebotu in Gomilšku je pripisati, da so obmejne občine, pozneje tudi trgi in okrajni zastopi prišli v slovenske roke. Zadrugištvo, ki so ga ti možje širili, je rešilo marsikatero slovensko posestvo.

Nemštvo je hotelo ubiti obmejne Slovence tudi v nraavnem oziru, da bi bili ti boljše dostopni za vsenemško propagando. Nraavno propadel človek izgubi polagoma vero in obenem tudi smisel za nraavno vrednote. V Ptujju je 1.1900 pričel izhajati list "Stajerski". Bil je glasilo narodnih odpadnikov. Mnogo zla je po-

vzročil s svojim umazanim pisanjem. Udrihal je zlasti po narodno zavedni duhovščini, ki je bila prvi, in marsikje tudi edini steber narodnega odpora. Čisto upravičeno so štajerski Slovenci imenovali ta list "giftna krota", tako podlo je napadal vse, kar je bilo zvesto Bogu in narodu. Iz Ptujja pa so Nemci tudi še drugače zastrupljali obmejne Slovence. Ptujski velenemci: Ornigg, Straschil in Hutter so z žganjarnami hoteli streti žilavi odpor Slovencev. Obmejni Slovenci bi naj postali narod pijancev in propalic, da bi tako Nemci hitreje prišli do svojega cilja.

Slovenski poslanci so morali v graškem deželnem zboru leto za letom biti trpe boje za osnovne pravice slovenskega prebivalstva. Nemški Graz pa je imel vedno gluha ušesa za vse upravičene zahteve Slovencev. Zlasti je nemštvo zdvijalo l. 1914, ko je pričela I. svetovna vojna, ki pomeni začetek obračuna med vsenemško idejo in vedno bolj zmagujočo slovensko mislijo. Mnogo vodilnih slovenskih mož, zlasti duhovnikov je bilo zaprtih in mučenih radi "veleizdaje". Župnik Muršec iz Framja je na posledicah mučenja tudi umrl. To je bila prva overtura v še strašnejša leta 1941-1945, ko je vsenemški bes, ki je imel tudi v Avstriji vso podporo, prikipel do vrhunca.

Kakor na Štajerskem, prav tako težak je bil položaj Slovencev na Koroškem, kjer je šlo sovraštvo tako daleč, da je bil pretepen tisti, ki je zahteval na železniški postaji vozni listek v slovenskem jeziku. Borba za najosnovnejše pravice slovenskega jezika v šoli in uradu, izpopolnjuje vso dobo do leta 1918. Po tej dobi pa so zadrževali koroške Slovence vedno težji udarci, vse v cilju popolnega uničenja slovenskega življa na Koroškem. Takozvana "utrakvistična" šola na Koroškem v resnici ni bila nikdar nič drugega, kot umetna ponemčevalnica.

Tudi Slovenci ob slani Adriji so imeli zagriženega nasprotnika v Lahih, ki so zakrknjeno vztrajali pri svojih posebnih pravicah ter ovirali Slovence, kjer so le mogli. Borba za enakopravnost slovenščine v javnem življenju je bila tudi tukaj ostra. V Trstu in Istri se je dogajalo, da so nekatere občine prepovedale slovenske napise celo na nagrobnih spomenikih. Italijani so v svoji zagriženosti in narodni nestrpnosti dejansko napadali slovenska podjetja in uničevali slovenske napise. Višek preganjanja Slovencev pa doseže v letih od 1920 dalje. Požgani Narodni dom v Trstu, bazo- viške žrtve, taborišča na Liparskih otokih, pretepanje, zatrtje slovenskih šol, prepoved vseh slovenskih društev, izgon slovenščine iz javnega življenja, in celo iz cerkve, so priče sovraštva Italijanov do Slovencev.

Borba Slovencev za svoje pravice je bila žilava in vztrajna. Slovensko ljudstvo ni klonilo, ni maralo biti hlapec na svoji zemlji. Marsikak narod, morda močnejši in številnejši od slovenskega, bi v tem neenskem boju klonil in podlegel. David proti Goljatu! Slovenski narod pa ni. Slovencem je ostal zvest Bogu, materini besedi in rodni grudi. Zemljo, katero mu je Bog dal v last, je ljubo sumno branil proti pohlepniim sosedom. Izpričal je, da hoče biti gospodar na svoji zemlji. Vera v zmago Pravice ga je držala po koncu!

Na bajonet se lahko opreš, na njem sedeti pa ne moreš!

NMA V Č R I B Z I Z A R O

(Nadaljevanje)

S once je že toplo grelo, ko sv. bila že mine Celovec. To mesto, sedež vseh nemškotarskih organizacij in strastnega šovinizma, mi je bilo zoprno že od nekdanj. S kakšnim fanatizmom so rjovelj ob izidu plebiscita 1.1920., ki je po volji in taktiki zaveznikov" izpadel, kot se želeli. Strašno je bilo opeharjeno tedaj to naše trpeče ljudstvo in ga ni bilo takrat nikogar, ki bi se z močno voljo in odločnim dejanjem postavil za pravice tega najdražjega dela slovenske zemlje. Bili so pač junaki, kot general Maister, poročnik Walgaž in drugi, a ti so bili vezani in njihova komanda je bila že v Beogradu. Z malomarno in pocerj izjavo, ki jo je izrekel jugoslovanski (pravilneje srbski) zastopnik pred komisijjo, "da Jugoslavija ne bo nikdar pozabila tega dela zemlje", je bila zaključena plebiscitna ceremonija. Vse dolgo dobo po plebiscitu pa se za koroške Slovence zanimal le kvečjemu razne čemoljubne organizacije in časopisi. To je bilo pač le vse bolj zasebno, a nikdar se ni država kot taka odločno potegnila in borila za njihove pravice. In le ta bi imela dovolj učinkovite možnosti. Mi se temu ne čudimo. Hlapci, ki so hoteli biti samo "pleme", ne morejo nikdar govoriti o svojem narodu, kaj šele se potegovati za njegove pravice. Mnogo je bilo zgrešenega v naši nedavni preteklosti, in danes, ko nimamo nad saboj srbskih žandarjev in raznih "jugoslovenskih" strank moremo to povedati jasno in odločno.

Po gladki cesti voziva molče proti Velikovu. Pravkar sva se pripeljala čez Krko, ko ugledava "zgodovinski spomenik". Nemški šovinisti so ga postavili v spomin na plebiscitne dogodke. Berava: "Bis hier und nicht weiter kamen die serbische Reiter - do sem in ne delj so prišli srbski jezdeci!" Višek posmehovanja in zagrizenega sovraštva! S tem hočejo reči: Srbi so, ki so hoteli ropati našo, nemško deželo; Mi pa smo se borili proti njihovi lakomnosti. Seveda po njihovem Slovencev nikjer ni. Eje pa! Tu se nahaja le par tisočev "hejmattroj vindiš" na oni strani Karavank so pa Srbi, kvečjemu nekaki "jugošlavani".

To je krivica, ki boli, to je pljunek v obraz, ki ga ni moči pozabiti! Kes je, mlada sva, zato sva tudi bolj razečarana in zagrenjena. Seveda, če bi bila preizkušena "strankarja", bi že vedela, da je to "politika" in da tu niso važna narodnostna načela. Toda danes živi med Slovenskimi narodom že tisoče take mladine, ki je vzljubila ta krvaveči narod brez vsake politike, brez in vrljub strankarskim teorijam "preizkušenih voditeljev". Mladina, ki zre z samozavestjo v bodočnost, bližjo očemu se velikemu dnevu, ko bo lahko zaorila v svet res s porokom: "Slovenec sem"! Na svoji zemlji svoj gospod!

(Nadaljevanje sledi).

Pesni: "Naše priče" in "Mrtvi živina" sta vzeti iz zbirke "Strti cvetovi". Urednik. -

L. Novak:

M O J A P O T

(Odlomek).

Tisti trenutek, ko sem stopil, kakor deseti brat, na dolgo, zapuščeno cesto, sem klónnil kakor nadložni starec, pod nevidno težo. Glava mi je omahnila globoko na prsa in noge so mi postale težke, koraki drsajoči, negotovi...

In s takimi drsajočimi, negotovimi koraki sem se napotil v svet... Pred menoj je ležala cesta, dolga, pustá, kakor zmrzla, v soncu sivkasto svetlikajoča se kača. Pokrajina, mimo katere me je vodila nevesela pot, je bila pustá in dolgočasna. Vrane so hresčale in se spreletavale po drevju, ki je strmelo iz neprijazne okolice, in se dvigalo, kakor dolge koščene roke proti nebu. Sence, še bolj zveržene, hladne, neprijazne, so se plazile čez cesto. In zdelo se mi je, da se je sleherna senca, ko sem jo prekoračil, dvignila, kakor grozeča, črna postava ter nepremično obstala kraj ceste...

S plahim pogledom sem se ozrl. - Samo kratek hip se je zasvetilo, tam daleč zadaj, onkraj teh črnih, grozečih senc, in zatrepetaló, planilo visoko do neba... Za trenutek so izginile neprijazne sence ob cesti. Drevje, ki je zastiralo pogled, se je razmahnilo in v vsej tisti svetli, do neba segajoči luči, sem videl daleč zadaj - domovino...

Kakor nalahno valujoče morje, je trepetalo pšenično polje. Bele, prijazne vasice s podružnicami so vabile nazaj... Visoko nad njimi se je bleščal križ, na farni cerkvi svetega Miklavža, pritrjen na bleščeče se zlato jabolko. Vitki, s tisto čudno svetlobo ožarjeni jagnedi, so drhteli, kot bi oživelí... In videl sem prav vse. Vsako, še tako skrito stezico, vsak grmiček, vsak studenček... Vse, prav vse... Vse se je bleščalo v čudni, žarki svetlobi, klicalo in vabilo nazaj... Nageljni, rdeči kot kri, so žareli na oknih, rožmarin z drobnim vijoličasto belim cvetjem posut, je trepetal med polknicami... Pritekel je bratec, se ustavil pod oknom in začudeno iztegnil roko. Cvetje v oknu se je razmahnilo in sestra je pogledala skozi z vlažnimi, začudenimi očmi. Nato je prišla mati. Tíha, skromna in plaha. Sklonila se je k bratcu in mu nekaj zašepetala. Začuden jo je pogledal in videl sem, kako je v zadregi povetil glavo. Mati pa si je potegnila ruto globoko na čelo, tako da ji je zasenčila skoraj polovico obraza. Nazadnje je priropotal še oče. S trdim, težkim korakom. Z dlanjo si je zasenčil oči, z drugo roko je še dvignil klobuk... Bratec je plašno pogledal v daljavo in vzdignil roko. In vsi so zrlí nepremično v daljavo - ožarjeni s tisto čudno svetlobo...

"Zbogan!"... sem zaklical in iztegnil roko. Še sem videl, kako je oče zamahnil s klobukom, mati pa je pogledala v tla in še niže si je potegnila ruto na čelo, tako da ji je bil ves obraz v senci. Sestra je utrgala vejico rožmarina in pomahala z njo. Drobni cvetovi so se usuli in veter jih je vzdignil v zrak. Bratec pa je strmél z vprašujočimi, z čudenimi očmi očeta, mater in sestro...

Svetloba na nebu je zatrepetala. Zopet so se vzdignile črne sence, drevje se je strnilo in zagrnilo vse, kar sem ljubil in zapuščal...

Vedel sem, da se moja pot šele začne in zato sem se napolnil. Za menoj so ostajale sence in strmele s posmehljivim, hudobnim pogledom za menoj. Za njimi je ugašala svetloba polagoma, trepetajoče....

+++++
+++++
+++++
+++++

N A Š I M U Č E N C I -

N A Š A Č A S T !

Kakor nismo vedeli, da imamo v svoji sredi toliko hudobije, take pa tudi nismo vedeli, da imamo toliko junaške kreposti, toliko svetih duš. In to tudi med fanti in možmi.

Ti bodo pred Bogom nekoliko odtehtali neskončno hudobije hudobnežev, ki so pred Njim onečastili in ob kredit spravili naš narod. Ti naj mu bodo v zadoščanje za vnebovpajoče žaljenje, s katerim ga naši ljudje žalijo.

Ti so nam v čast in veselje. Pa tudi v vzgled in spodbudo, da se tudi mi ne ustrašimo in ne omahnemo, pa naj pride nad nas tudi nasilna smrt. Njih spomin bo med nami vedno v časti. To krščansko junaštvo bo za zmerom svetla stran v zgodovini našega naroda. Naši mučenci - naša čast! Svetle zvezde na slovenskem obnebjū do konca časov...

+++++
+++++
+++++
+++++

VELIKO KULTURNO DELO....

+++++
+++++
+++++
+++++

Ljudstvo dvigati iz nižin življenja, odvajati ga od njegovih napak, navajati ga h krepostnemu življenju: treznosti, varčnosti, skromnosti, vlijudnosti, dobrosrčnosti, blagosti, plemenitosti, - to je resnično prvo in najpotrebnejše kulturno delo.

J. Kalan.

ooooo
ooo
oo

Spominska dneva:

Pred 76 leti, dne 12. maja 1872 se je rodil v Biserjanah, pri Sv. Juriju ob Ščavnici veliki voditelj Slovencev dr. Anton Korosec. - Pred 79. leti, dne 17. maja 1869 pa se je vrnil v Vižmarjah pri Ljubljani veliki narodni tabor, kjer so zborovalci navdušeno pozdravljali idejo Zedinjene Slovenije.

Ta številka ima 16 strani. Stane Šil. 2.- Prihodnja številka izide sredi junija. Citajte in širite list med prijatelji!